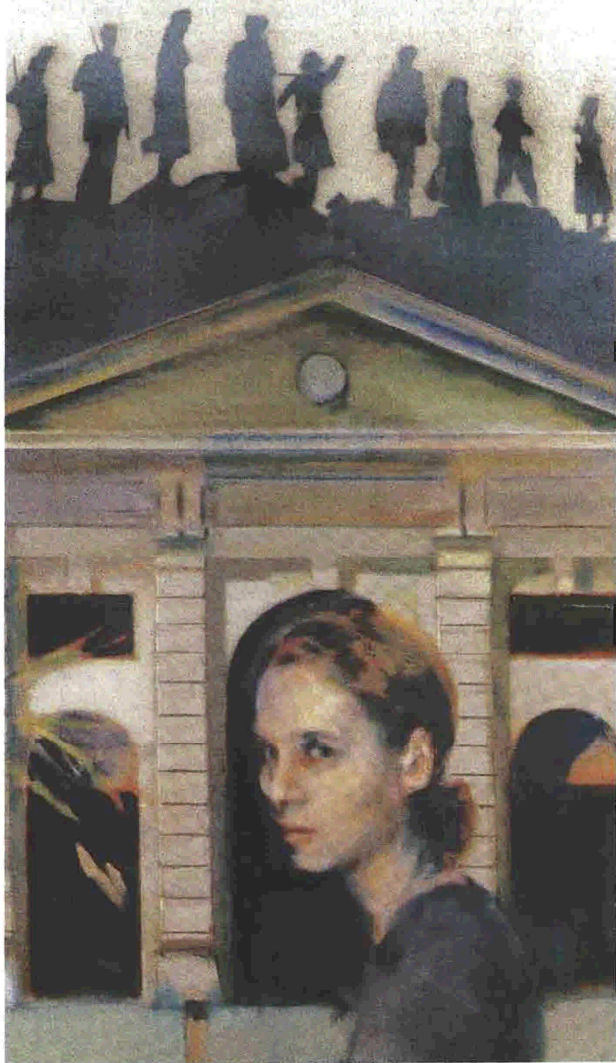

● **Συνέντευξη**

«Πατριωτικός δωσιλογισμός υπάρχει και σήμερα»

Την εποχή που η Μάρω Δούκα συγκέντρωνε υλικό για το ιστορικό της μυθιστόρημα «Αθώοι και φταίχτες» -πάνε πια καμιά δεκαριά χρόνια- έπεσε πάνω σ' ένα ντοκουμέντο που έμελλε να τη στοιχειώσει. Γαλουχημένη κι η ίδια με την εντύπωση ότι στην Κρήτη δεν υπήρξε εμφύλιος σπαραγμός, ήταν αδύνατον να μην ξαφνιαστεί διαβάζοντας μια επιστολή που απηύθυνε ο βενιζελικός συνταγματάρχης Παύλος Γύπαρης τον Απρίλιο του '45 στον διοικητή τότε του νησιού, τον επίσκοπο Αγαθάγγελο. Ούτε λίγο ούτε πολύ, ο Γύπαρης -η προτομή του οποίου δεσπόζει σήμερα στον Δημοτικό Κήπο των Χανίων- δήλωσε ευθαρσώς ότι δεν τον άφηνε ασυγκίνητο η πρόταση των Γερμανών να μπει στα Χανιά με τους άντρες του και να χτυπήσει τους «αναρχικούς», όπως ήδη χαρακτηρίζονταν οι ΕΑΜίτες και οι ΕΛΑΣίτες...

Τα ερωτήματα άρχισαν να πέφτουν μέσα της βροχή. Τι δουλειά είχαν στην γενετήριά της οι Γερμανοί, μήνες μετά την αποχώρησή τους απ' την υπόλοιπη Ελλάδα; Πώς και γιατί εξακολουθούσαν να έχουν την ευθύνη της τάξης στην πόλη; Κι όταν στη συνέχεια ξεκοκάλισε το βιβλίο του συμπολίτη της Σταύρου Βλοντάκη «Η οχυρά θεία Κρήτης», ήξερε πως, με οδηγό της αυτό το διεσποδικά τεκμηριωμένο, όσο και αγνοημένο από την επίσημη ιστοριογραφία χρονικό, το επόμενο βήμα της θα 'ταν ν' αναπλάσει μυθιστορηματικά ό,τι ακριβώς συνέβη «στα ωραία Χανιά, εκείνα τα μαύρα χρόνια».

Ογκώδες και πυκνογραμμένο, το νέο της βιβλίο «Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ» (εκδ. **Πατάκη**), ξεχειλίζει από ιστορικά γεγονότα που αναδεικνύουν τον διχαστικό ρόλο της Βρετανίας στα εσωτερικά μας και κυρίως τις ευθύνες που αναλογούν στα στελέχη της Εθνικής Οργάνωσης Κρήτης -ανάμεσά τους και ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης- για το αιματοκύλισμα στο νησί. «Αυτός ήταν ο στόχος μου» ομολογεί: «Να δείξω την υποκρισία και την προδοσία της ΕΟΚ, οργάνωσης

δουλικά προσηλωμένης στη βρετανική πολιτική, και να "φιλοσοφώ" για τη μοίρα του ανθρώπου σε συνθήκες πολέμου. Οι τοπικές ιστορίες μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα τον μηχανισμό και τις σκοπιμότητες της μεγάλης Ιστορίας. Κι ό,τι συνέβη τότε στην Κρήτη δεν είναι παρά μια μικρογραφία τού τι συνέβη σ' ολόκληρη την Ελλάδα».

- Το ότι κάποιος από τους πραγματικούς πρωταγωνιστές του βιβλίου σας είναι ακόμη εν ζωή, σε τι βαθμό άραγε επηρέασε τη δουλειά σας; Τι δεν γνωρίζαμε για τον Μητσοτάκη εκείνης της εποχής;

«Η "γραμμή" μου έτσι κι αλλιώς ήταν να ακολουθήσω με σεβασμό και ακρίβεια τις γραπτές πηγές τις οποίες και εντάσσω συχνά στη μυθοπλασία.

Οι αναφορές στον Μητσοτάκη αντιλούνται κυρίως από τον βρετανό ιστορικό Αντονι Μπίβερ και από τη μονογραφία του Στέφανου Μυλωνάκη για τον Αγαθάγγελο Ξηρουχάκη. Δεν νομίζω ότι προσφέρω, ούτε και είχα αυτή την έγνοια άλλωστε, κάτι που δεν γνωρίζαμε ήδη γι' αυτόν. Αρκεί μόνο να μην ξεχνούμε ότι εκείνα τα χρόνια ήταν ένας νεαρότατος, μαχητικός δικηγόρος, φέρελπις φιλελεύθερος, εγγονός της αδελφής του Ελευθερίου Βενιζέλου, υψηλόβαθμος στην ΕΟΚ που ιδρύθηκε απ' τους βρετανούς πράκτορες ως αντίπαλο δόος του ΕΑΜ, και επίλεκτο μέλος της βρετανικής κατασκοπευτικής υπηρεσίας SOE...».

Δεν είναι όμως αποκλειστικά καταγγελτική η διάθεση που δίνει τον τόνο στο «Δίκιο...». Διαλέγοντας ως alter-ego της μια νεαρή φοιτήτρια, σε υπαρξιακό αδιέξοδο, που «μ' εργατικότητα μυρμηγκιού και εκλεκτικότητας μέλισσας» σκαλίζει τα σημειωματάρια του υπέργηρου παππού της, η Μάρω Δούκα δένει σ' ένα μυθιστορηματικό τρίγωνο τον επινοημένο αυτόν «παππού» (έναν «βολεμένο» για κάποιους συνταξιούχο βουλευτή, που όμως ταλανίζεται από ένα κρυφό μαράζι), με δυο πραγματικές κι επίσης υποφωτισμένες μορφές της Αντίστασης, τον Μανώλη Πιμπλή και τον Βαγγέλη Κτιστάκη.

«Προτού καν αρχίσω να γράφω», λέει, «και οι δυο είχαν αποτυπωθεί

Η Μάρω Δούκα εστιάζει στις σκιές που απλώνονται από τα νεανικά χρόνια του Κων. Μητσοτάκη έως την εποχή του μνημονίου

Της ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
(spapa@enet.gr)

μέσα μου ως τραγικά, ηρωικά πρόσωπα, αντιπροσωπεύοντας ο καθένας με τον τρόπο του τη φωτεινή πλευρά του ανθρώπου. Από τη μια ο νεαρός υπολοχαγός Μανώλης Πιμπλής, ο ρομαντικός, ο ριψοκίνδυνος, ο πατριώτης, κι από την άλλη ο πολιτικός επιστήμονας Βαγγέλης Κτιστάκης, ο αποφασισμένος κομμουνιστής, ο βασανισμένος, ο πολλαπλώς διωγμένος και προδομένος. Τον πρώτο θα τον εκτελέσουν οι Γερμανοί στην Αγία τον Ιούνιο του '44 και τον δεύτερο θα τον δολοφονήσουν εν ψυχρώ τρεις χωροφύλακες του τάγματος Παπαγιαννάκη, ένα μήνα αργότερα. Κι ανάμεσά τους, τοποθέτησα τον επινοημένο Γιώργη Κριαρά, για να τους διασώσει στη μνήμη του και να τους ανυψώσει».

Προδοσία για το καλό μας

Η Μάρω Δούκα δεν έχει καμιά αμφιβολία. Ο «πατριωτικός δωσιολογισμός» εκείνων των χρόνων, που στηλιτεύει έντονα στο βιβλίο της, «Βεβαίως και έχει αντίκρισμα σήμερα», στην εποχή του μνημονίου. Όπως επισημαίνει όμως, πρόκειται για φαινόμενο εξαιρετικά ανθεκτικό: «Είναι γνωστό από αρχαιολογικών χρόνων ότι οι πολιτικοί, όχι μόνο για τις πράξεις τους και τις αποφάσεις τους αλλά και για τις παραλείψεις ή τις προδοσίες τους, το καλό της πατρίδας επικαλούνται συνήθως. Η έννοια της πατρίδας, όμως, διασώζεται στη συνείδησή μας μόνο ατομικά και με δική μας ευθύνη, για να τροφοδοτήσει ευεργετικά και αθόρυβα το συλλογικό μας υποσυνείδητο».

– Πώς σχολιάζετε την άποψη που κυκλοφορεί ευρέως τον τελευταίο καιρό, περί συλλογικής ευθύνης για τα οικονομικά δι-

«Το πάθος για το παρελθόν είναι ένας τρόπος να ισορροπήσουμε στο σήμερα» λέει η Μάρω Δούκα. Αριστερά, έργο του Αλέξη Βερούκα που κοσμεί το εξώφυλλο του νέου της βιβλίου

νά μας; Και πόση εμπιστοσύνη τρέφετε στους κυβερνητικούς χειρισμούς για την έξοδο από την κρίση;

«Εδώ και δεκαετίες, όντως, η ελληνική κοινωνία εμφανίζεται αφημένη στην καταναλωτική υστερία και στην αμεριμνησία της διαφθοράς. Η ευθύνη όμως για το χάλι μας, όχι μόνο το οικονομικό αλλά και το ηθικό, ανήκει εξ ολοκλήρου στους πολιτικούς, εφόσον αυτοί, πέρα από την όποια συγγνωστή ανικανότητά τους, έδρασαν και επέδρασαν, με το αζημίωτο πάντα και με την ατιμωρησία στο τσεπάκι, ως ταγοί-εκμαυλιστές. Ως προς τους κυβερνητικούς χειρισμούς, ώρες ώρες έχω την εντύπωση ότι πάμε με αυτόματο πιλότο. Μπορεί και να κάνω λάθος. Παρόμοια πάντως μνημόνια έχουν συμβεί

στην Ελλάδα πολλές φορές στο παρελθόν. Αναμενόμενο ήταν και το τωρινό. Προς τα πού θα οδεύαμε, προς την... ευημερία του Σημίτη;»

– Τι σκέψεις σάς γεννά το κατακερματισμένο τοπίο της αριστεράς; Αν ποτέ βρισκόσασταν στο ίδιο τραπέζι με τον Τσίπρα, τον Κουβέλη, τον Αλαβάνο ή την Παπαρήγα, τι θα τους λέγατε; Είμαστε καταδικασμένοι να βλέπουμε την Ιστορία να επαναλαμβάνεται;

«Η αριστερά, στις διάφορες εκδοχές της, ακούει μόνο όσα την ευχαριστούν ή τη βολεύουν να ακούει. Επομένως το θέμα δεν είναι τι θα τους έλεγα εγώ, αλλά τι θα ήθελαν αυτοί να ακούσουν από μένα. Πάντως, η “καραμέλα” για την ενότητα της αριστεράς έχει προ πολλού λιώσει. Η αριστερά που έχουμε, και δεν αποκλείεται να είναι η αριστερά που μας αξίζει, είναι των αδυνάτων αδύνατο να ενωθεί. Κι αυτό γιατί, πέρα απ’ τις όποιες διαφορετικές ιδεολογικές προσεγγίσεις και αντίθετες πολιτικές εκτιμήσεις, τη χωρίζουν σπηλαιώδεις αντιπάθειες και απύθμενες μαροφιλοδοξίες...».

«Μας θέλουν μόνο κράχτες»

– Ανάμεσα στα πολλά κλισέ που πιπιλίζουμε ως λαός είναι ότι ο πολιτισμός είναι το βαρύ πυροβολικό μας και ότι οι διανοούμενοι τα τελευταία χρόνια σιωπούν. Πού η αλήθεια και πού το ψέμα για σας;

«Ο πολιτισμός πράγματι θα μπορούσε να είναι το βαρύ πυροβολικό μας. Πολιτισμός όμως είναι πρωτίστως ο τρόπος με τον οποίο η πολιτεία διαχειρίζεται, αξιοποιεί, προβάλλει, υποστηρίζει, αναδεικνύει τα πολιτισμικά αγαθά. Κι εδώ κατά τη γνώμη μου βρισκόμαστε στον πάτο. Όσο για τον διανοούμενο που σιωπά, τι να πω; Τόσοι και

τόσοι διανοούμενοι αρθρογραφούν σε εφημερίδες και περιοδικά. Το ερώτημα για μένα είναι αν και κατά πόσο οι άνθρωποι οίμερα έχουν ανάγκη τη φωνή του διανοούμενου. Εστώ κι αν την επιζητούν κατά καιρούς, έχω την αίσθηση ότι την “υπολογίζουν” και την επικαλούνται μόνο αν ταυτίζεται με τη δική τους φωνή. Να το πω κι αλλιώς, όσο κι αν ακουστεί βαρύ, ο διανοούμενος στον τόπο μας είναι αγαπητός και αρεστός μόνο όταν λειτουργεί ως “κράχτης”. Αλλιώς, του κολλούν την όποια ετικέτα και πάνε γι’ άλλα...».

– Αρχίσατε να δημοσιεύετε σε μια εποχή που η λογοτεχνία είχε πολύ μεγαλύτερο ειδικό βάρος στην κοινωνία. Στο σημερινό, εμπορευματοποιημένο σκηνικό, ποιοι είναι οι ιδεατοί αποδέκτες της δουλειάς σας; Με τι προσδοκίες δίνετε στην κυκλοφορία αυτό το μυθιστόρημα για το οποίο τόσο μωχθήσατε;

«Η αλήθεια είναι ότι νοσταλγώ τα χρόνια εκείνα που ένα βιβλίο ταξίδευε από χέρι σε χέρι, “επιλέγοντας” σχεδόν τον αναγνώστη του. Όπως και να ‘χει, πάντως, προσβλέπω πάντα στον αναγνώστη εκείνον που φιλοδοξεί μέσα από την ανάγνωση ενός βιβλίου, εκτός από την απόλαυση του κειμένου, να σμιλφέρει τη σχέση του με τον εαυτό του, με τον κόσμο, με τη λογοτεχνία. Και θα ‘ταν ανειλικρινές εκ μέρους μου να μην ομολογήσω ότι, στο στάδιο επεξεργασίας του “Δίκιου...”, ένιωθα συχνά πως δεν μου επιτρέπεται στο όνομα καμιάς “οικονομίας” να παρακάμψω, παρά την πληκτικότητα τους, όλες εκείνες τις επιλογές, τις ημερήσιες διαταγές και τις λογής ανακοινώσεις που σχετίζονται άμεσα με τη βαθύτερη ουσία του».